

az a helyszín, Taormina, amelyikhez mi, magyarok a legjobban kötődünk, „a belső tájékozódást könnyíti meg”, ahol a lángok „tisztító tűzként olvasnak” helyettünk. „ahova ha beköltözik soha többé nem hívható ki az / én s visszaváltozva egy tábla fogadja NE ZAVARD KÖVEIMET”. (József Attila Kör, 1998.)

SZILÁGYI GYÖRGY

ADAM MICKIEWICZ: A LENGYEL NÉP ÉS LENGYEL ZARÁNDOKSÁG KÖNYVEI

Ugyan a cím keltette várakozásokra e lengyel romantikus alkotás bibliai tónusa és stílusa méltó választ ad, mégsem vallási-teológiai kérdések, hanem politikai problémák állnak középpontjában. Igaz, a politikai vonatkozások erős erkölcsi színezete kétségbevonhatatlan: a nemzet emigrációba kényszerült tagjainak erejére, tartására és kitartására esik a hangsúly, különösen az írás második felében. az első lapok pedig az emberi történelem távlatából alapozzák ezt meg — az emberiség homályba vesző hajnalát követően, melyet az egyenlőségben megvalósuló szabadság tett nyugalmassá és örvendezővé, a testvériség kötelekeit szétszakító, a mű írásának pillanatában is leskelő bűn állapotából a Krisztus megváltó tettének örököseivé (sőt katonáivá) fogadott lengyelek vezethetik ki a világot. E történelemszemlélet részletes értelmezése meggyőzően bizonyítaná, hogy a Mickiewicz-kötet — ha nem is elmaradhatatlan, de — fontos helyet foglal el a romantika alkotásainak sorában.

Bármily fontos legyen is, hogy az olvasóközönség jobban megismerheti az egyik legjelentősebb lengyel költőt, a D. Molnár István előszavával és Kovács István utószavával megjelent kötet legfőbb érdekességét mégsem ebben látom. Sokkal inkább abban, hogy (ismét) a fordítás kérdései felé fordítja figyelmünket: a könyv a magyar változatot követően a lengyel, majd a francia nyelvű szöveget is közli. Ráadásul a magyar fordítás, Kazinczy Gáboré, az ismertebb Kazinczy unokaöccsége, akár régiesnek is mondható: sajátos „íze” és hangulata tagadhatatlan. S noha az idegen nyelven írott szövegek tolmácsolását jó ideje alkotó-teremtő, nem pedig másodrendű munkának tartjuk, könnyű akképp vélekedni, a magyarítások nem örökérvényűek — jól tudjuk, tökéletes(en hű) fordítás nem létezik. Nem létezhet, mert minden nemzet nyelve más és más gondolkodásmódot mutat föl, melyek között nincs teljes átjárás — az idegen nyelvekkel történő találkozás pedig minden-

kor önnön (a történelem folyamán változó) világtapasztalatunk és -megértésünk bővülését vonja maga után. S úgy vélem, ezért lehet különösen fontos, hogy Mickiewicz művének fordításai a kisebb nemzetek irodalmi és a világirodalom összemérhetőségének fogaskerékét is fölvetik: mert ha igaz, amit a tőlünk eltérő kultúrák, művészetek megértésének jelentőségéről föntebb mondtunk, valamint hogy nemzeti irodalmunk csekély külföldi elismertsége nem ennek értékéből fakad, akkor — elkerülve a véleményünkben való kételkedésünket jelző sértettséget — kötelességünk számon tartani, miképp és mennyiben adatik lehetősége egy külföldinek arra, hogy megismerje, pontosabban méltányolható és értékelhető formában ismerje meg hazánk szépíróit. (Széphalom Könyvműhely)

BENGI LÁSZLÓ

„FRISZ HALOTT” A.Cs.

Amit Csehov még csak egy lassú folyamat végeként, a nosztalgikus hangot ironiával fűszerezve láttat, az Acsnál már egy stabil állapot: a „ma már...” világa. Ez a *Cseresznyeskert* — Csehov nélkül.

Az Új Színház-beli előadásról kijövet a nézőben esetleg még a „Csehov halott” halvány érzése is megfogható...

Ezt a csöppet sem kívánatos (és mások által, például Ascher, Szász, Alföldi, remekül ellenbizonyított) érzést az előadás jelrendszerének több eleme is motíválja, egymást kölcsönösen erősítve. Egyik hangsúlyos pontja e szemiotikai rendszernek a Holl István alakította Firsz — a színház előterében Frisz — és „hatóköre”. Bár tudom, hogy egy névelírából sokra következtetni könnyelműség (noha a Derridán edzett színházlátogatók biztos nem vennék rossz néven...), de jelen esetben ez a Firsz-Frisz-ügy gyönyörűen simul bele ebbe a *Cseresznyeskert*-be. Csehov kivonva, csak mint a régi jó realizmus (és unalom?) szelleme lebeg a sorok fölött — akárcsak Holl Firsze a régi, letűnt világ kísérteteként a színpadon.

Miket és hogyan bír Ács János, a rendező Holl Istvánra, azaz Firszre? Az előadás lényegét — több szinten is. Először is, ő szinte első számú a komikus figurák között. Már első megjelenésében is ötvöződik a komikum és a később is mindvégig megőrzött profétikus „szellem”-jelleg. Hosszú, fehér hajával, szakállával és előrenyújtott kezével a fénysávban vonuló aggastyán mintha egy Csontváry-